

ADOLF ROBIDA:

HENRIK IBSEN.

SLOVSTVENA ŠTUDIJA.

I. a sestavo in vsebino dram v 18. in v prvi polovici 19. stoletja je poleg romantike jako vplival Shakespeare. Posebno velja to o nemškem slovstvu. Shakespeare je znal duhovito spojit tragično s komiko. Dejanje njegovih junakov se je razvilo iz individualnih značajev. Dobesedno se ni držal Aristotelovih pravil glede tehnike, a v kljub veliki in obširni prostosti njegovega gibanja moramo pripoznati izvrstno ekonomijo njegovih del. Shakespeareja so kopirali in razvila se je pod njegovim vplivom tekom časa takozvana „meščanska žaloigra“. Lessing je s svojo „Miss Sara Sampson“ začel to akcijo, opirajoč se na slavnega Angleža, „Sturm und Drang“ mu je sledil, nakar je vstal med Nemci njihov največji dramatik — Schiller. V teh „meščanskih žaloigrah“ najdemo direktno ali indirektno vedno iste motive: denar, tretji neenaki stan, meščanstvo in plemstvo itd. — a nikjer ne zapazimo posebne tendence; velika večina teh dram je spisana samo zato, da se je igrala. Nadaljnji razvitek drame, ki se je pa še vedno močno naslanjal na svoje prednike, je bil v tem, da so nastale ljudske igre, ki pa trpijo na tem, da se preprosto, navaden človek stavi v preintenzivno, idealno luč in da ga hoče pisatelj

Henrik Ibsen.

obenem močno realizirati. Prva, ki sta deloma krenila s te poti in se moreta imenovati začetnika novejšje dramatike, sta bila Hebbel in Otto Ludwig. Oba sta vpoštevala psihologijo; poznala sta natančno najmanjše učinkovanje človeške duše. Da je Schiller tako priljubljen tudi preprostem občinstvu, tvori njegova strast, oziroma strast njegovih junakov; z lastno navdušenostjo navdušijo tudi gledavca. Hebbel in njegovi nasledniki pa niso položili glavnega težišča

v dejanje, v efekt, temuč so se opirali na takozvano idejo in psihologijo. In kakor hitro so jeli pisatelji bolj vpoštevati to dvojje, so postale drame primerne za vsak čas. Posamezni slučaj, prenesen na splošnega, lahko igra tri stoletja prej ali pozneje, kot se je dogodil. Obleke tu ni treba izpreminjati, kajti psihologija ostane vedno ista, medtem ko so prejšnji dramatik, med njimi tudi Schiller, s svojimi snovmi bili vezani na čas. To je gotovo na-

predek in velika pridobitev na polju dramatike, a kakor ima tudi vsaka stvar svojo dobro in slabo stran, tako opazamo, da je sedanja drama za širše občinstvo nerazumna, oziroma, da se čitatelj pri enkratnem čitanju brez posebnih študij ne more zatopiti v fineze raznih del. Pri novejšji dramatiki treba mnogo misliti in proučevati; večina predschillerjevih dram pa nikdar ne dolgočasi, marveč vedno zabava; navadni erotični ton širšemu občinstvu ugaja, in v tem se giblje večina teh del. Osebe so de-